

Konferencia Szendrei Janka tiszteletére

Szendrei Janka, a hazai középkorkutatás és egyházzenei gyakorlat kiemelkedő alakja, nemzedékekre komoly hatást gyakorló pedagógus, a *Magyar Egyházzene* olvasóinak jól ismert tanulmány szerző 2008-ban töltötte be 70. életévét. Születésnapja alkalmából a Zenetudományi Intézet, amelyhez Szendrei Janka kutatói pályájának és eredményeinek nagy része kötődik, kétnapos tudományos konferencia megrendezésével kívánta őt megtszteni. A 2008. november 29–30-án sorra került rendezvény első napja magyarul, a második pedig külföldi kutatók részvételével idegen nyelven zajlott.

A szervezők szándéka szerint ez a az ünnepelt sokoldalúságát volt hivatva tükrözni. Az első napi előadássorozat a *Kutatás és praxis* mottó köré szerveződött. A választás nem volt véletlen: a benne foglalt kettősség a gregorián-kutatás nemzetközi rangú kutatójának, ugyanakkor a Schola Hungarica karnagyának pályafutásában meghatározó volt. A téma általános jellege lehetővé tette, hogy az alkalmon ne csak az ünnepelt szűkebb szakterületéhez tartozók, hanem a zenetörténet más területeivel, illetve a társtudományokkal foglalkozók is részt vehessenek. Így a középkorkutatáshoz kapcsolódó előadások mellett (Dobszay László, Körmeny Kinga, Madas Edit, Gilányi Gabriella), többek között Bartók zenéjével (Somfai László), a kínai zenével (Kárpáti János) és a XVIII. századi közép-európai egyházzenei repertoárral kapcsolatos előadás (Farkas Zoltán) is elhangzott. Azt kell mondanunk, hogy a változatos tematika kifejezetten az ünnepi program előnyére szolgált: az előadások a különböző területeken működő kutatók és eltérő érdeklődésű vendégek körében egyaránt figyelmet keltettek.

Az első nap programját ünnepélyes, ugyanakkor családi hangulatú koncert zárta. A meghitt légkör több tényezőnek volt köszönhető: részben az ünnepelt által különösen kedvelt műveknek, részben azoknak, amelyeket szerzőik vagy kifejezetten erre az alkalomra írtak, vagy már korábban Szendrei Jankának dedikáltak, nem utolsósorban pedig annak, hogy

mind az előadók között, mind a közönség sorában számosan voltak tanítványok, barátok, kollégák, egyszerűen az ünnepelt tágabb családjához tartozók. Ebben az ünnepi légkörben különös módon jótékonyan egészítették ki egymást az egészen távoli zenei világot képviselő, szélsőségesen eltérő apparátust használó művek különböző jellegű előadásai.

A szervezőknek természetes volt, hogy a konferencia második napját az ünnepelt központi kutatási területének, a magyarországi és közép-európai gregorián hagyományok kutatásának szenteljék. E második nap tehát tematikailag szűkebb, az előadók körét tekintve azonban tágabb volt. Részben e téma nemzetközi jellege, részben a jubiláns tevékeny szerepvállalása nemzetközi konferenciákon, az IMS Cantus Planus munkacsoportjában azt indokolta, hogy a konferenciának ez a része nemzetközi legyen. A *Plainchant in Central Europe* címmel megrendezett alkalom előadói a témával összefüggésben elsősorban hazai és a környező országokból érkezett kutatók voltak, de megtsztelte a konferenciát részvételével Barbara Haggh (a Nemzetközi Zenetudományi Társaság alelnöke), Michel Huglo, az egyik legnevesebb ma élő gregoriánkutató.

A *Magyar Egyházzene* folytatásokban közli a fentiekben bemutatott konferencia máshol meg nem jelent előadásait, ezek sorában elsőként David Hileyét.

A második nap s kétségkívül az egész konferencia fénypontját jelentette a Szendrei Jankának készült, évek munkáját magába sűrítő nemzetközi ünnepi tanulmánykötet (szerk. David Hiley és Kiss Gábor) átadása. A *Dies est leticie* címet viselő Festschrift a liturgikus ének kutatásának azon területeire összpontosít, melyekhez Szendrei Janka maga a legjelentősebben járult hozzá, így a forráskutatásra, a hangjegyzírás és az énekkészletek vizsgálatára. A kötet *Laudatio*-jában David Hiley így ír: „A Schola Hungarica első lemeze mindazoknak revelációként hatott, akiknek alkalmuk volt hallani, mind az énekek sajátos kiválasztása, mind azok

előadásmódja miatt. Ezek egyike volt a *Dies est leticie*, ez a feltehetőleg soha korábban nem rögzített kanció, amely nemcsak a lemez karácsonyi tematikájához illett kiválóan, hanem gregorián előadások új korszakának e nyitányához is. Most, negyven évvel később, újra felhangozhat, ezúttal Szendrei Janka 70. születésnapjának tiszteletére." A kötet átadásának ünnepi pillanataiban meg is szólalt az említett kanció Szendrei Janka tanítványainak s a konferencia résztvevőinek előadásában. Az ünnepelt karnagyi pályafutása előtt tisztelegve a konferenciát a Schola Hungarica régi tagjaiból alakult alkalmi kamarakórus *meglepetéskonzertje* zárta, olyan művekkel idézve fel 40 év alkotó munkáját, amelyeket egykor Szendrei Janka vezényelt.

Bár egy mégoly gazdag és tartalmas jubileumi rendezvény sem állhat arányban sok év-tizedes tudományos, nevelői és előadói pályával, a két napos konferencia talán visszatükrözött valamit annak gazdagságából, eredményeiből és sokrétű hatásából. *Dies est laetitiae ... Ad multos annos!*

Kiss Gábor

Program

2008. november 29., szombat, 10:00
Megnyitó: Tallián Tibor igazgató

„Kutatás és praxis”
Elnök: Ferenczi Ilona

Déri Balázs: „Ünnep és haszon.” Egy szerves életmű tanulságai
Kárpáti János: Performansz-típusok a sintó vallás szertartásaiban
Gilányi Gabriella: Retrospektív vagy már nem? Pálos introitus-dallamok a 18. századi Magyarországon
Somfai László: Az utolsó Bartók-partitúrák és a „klasszikus” stílus értelmezései
Madas Edit: A Pray-kódex Micrologusa paleográfiai és kodikológiai megközelítésben

2008. november 29., szombat, 14:00
„Kutatás és praxis”
Elnök: Déri Balázs

Komlós Katalin: J. Haydn g-moll Salve Reginája (Hob.XXIIIb:2) a korabeli Bécs egyházzenei kontextusában

Dobszay László: A legrégebbi antifonále-forrás (Albi 44) elemzésének tanulságai
Körmendi Kinga: Tűnődések az ún. Bakócz gradualéről
Farkas Zoltán: „Esz-tétikai jelentőség” kontra „használati érték”

Koncert, 2008. november 29.
Bevezette: Halász Péter

Jeney Zoltán: Solvere volo
Schola Hungarica, vez.: Fehér Judit
Vidovszky László: Kutató éji dala (a Silly Old Muzak sorozatból)
Vidovszky László
Kurtág György: A Játékok-ból
Ligatura x
Versetto: Temptavit Deus Abraham (apokrif organum)
Vízözön-szirénák
Kettős vigasztaló (Szendrei Jankának és magamnak)
Szendrei Jankának születésnapra
Bach: Asz-dúr prelúdium és fuga (Wohltemperiertes Klavier II.)
Zongora: Csalog Gábor
Bach: Jesu, meine Freude
Darázs Renáta, Balázs Adrienne, Rajk Judit, Csapó József, Mikecz Kornél, Schola Hungarica, vez.: Wilhelm András, continuo: Mezei János

2008. november 30., vasárnap, 10:00
Bevezető: Barbara Hagg-Huglo, Kiss Gábor
Laudatio: David Hiley

„Plainchant in Central Europe”
Elnök: Franz Karl Prassl

Czagány Zsuzsa: Das Kirchweihoffizium in den Graner Quellen
Barbara Hagg-Huglo (College Park, Maryland): Cambrai and Central Europe
Elżbieta Witkowska-Zaremba (Warsawa): Some Remarks on Notating Musical Examples in Late Medieval Chant Treatises from Central European Countries
Michel Huglo (College Park, Maryland): Beobachtungen zu dem Passionsgesang
Jurij Snój (Ljubljana): Melodievarianten im Gradual-Fragment aus Kamnik (13. Jh.)

2008. november 30., vasárnap, 14:00

„Plainchant in Central Europe“

Elnök: *Vikárius László*

David Hiley (Regensburg): Some Chants with Interval-Notation in the Manuscript Clm 14965a (Bamberg, 12th c., later St. Emmeram Regensburg)

Giacomo Baroffio (Cremona): Die Entwicklung der Metzger Notation in Italien im 12.–13. Jahrhundert

Kiss Gábor: A Late-Medieval Genre-Independent Melodic Style in Central Europe

Franz Karl Prassl (Graz): Notation im Salzburger Liber Ordinarius: Umfang, Zweck und Informationswert

Viacheslav Kartsovnik (Hamburg): Heiliger Wiking und heiliger Mönch: Über den gregorianischen Gesang im Kiever Reich

Stefan Engels (Salzburg): Ein ungarisches Fragment im Franziskanerkloster in Schwaz

Meglepetéskoncert (*Dobszay Ágnes, Fodor Ildikó, Galbács Gabriella, Horváth Mária, Szénási Eszter, Déri Balázs, Kéringer László, Melis László*)

A Magyar Egyházzenei Társaság IX. kongresszusa

A Magyar Egyházzenei Társaság április 30-tól május 2-ig, Budapesten, több helyszínen tartotta IX. kongresszusát. A nyitóesperás, a nyitóelőadások és a kollegiális kapcsolatokat oldott formában erősítő fogadás helyszíne a Ráday Kolégium díszterme volt. A díszelőadónak főlkért *Karl-Heinrich Bieritz*, rostocki evangélikus liturgikaprofesszor, a keresztény heortológia nagy tekintélyű szakembere betegség miatt személyesen nem lehetett jelen, így magvas előadását fordításban hallgattuk a Társaság elnöke, *Hafenscher Károly* hangján (ld. lapunk jelen számának első tanulmányát).

Az első estén még *Enyedi Pál* egyházzene-tanszékvezető (LFZE) *Bódis Tamás* orgonaművész hangszeres illusztrációival mutatta be a Liturgikus Orgonazene (Régi német mesterek) című, rövidesen megjelenő gyűjteményt.

A második, teljes napi program szokásosan római katolikus misével (mégpedig végre már az újra jogaiba visszahelyezett régi formában), illetve közös protestáns úrvacsorás istentisztelettel kezdődött. Az előbbi *Kovács Ervin* (Gellért) atya celebrálta az Oltáriszentség Plébániakápolnában (VI. ker., Vörösmarty u. 40.), a második istentisztelet lelkészi és igehirdetői szolgálatát a Budapesti Református Skót Misszió templomában (VI., ker., Vörösmarty utca 51/A) *Hafenscher Károly* látta el.

A délelőtti ülésszak, melyet *Hafenscher Károly* vezetett, a Régi Zeneakadémia hangversenytermében a liturgikus év teológiáját, megülséinek

kérdéseit vizsgálta sok oldalról. Először *Kocsis Fülöp* hajdúdorogi megyéspüspök, aki nemrég áll a magyar görögkatolikus hívek élén, rögtönzött, érdekfeszítő előadással érzékeltette (Baán István helyett) a bizánci rítus egyházi évének jelképi és teológiai rendszerét. A következő előadók *Fekete Csaba* (Kálvin és a liturgikus év), *Pap Ferenc* (Újra ünnepek köréről — a Kálvin-évben), *Szendrei Janka* (Liturgikus év — a népszokások tanulságai), *Barsi Balázs* (A liturgikus év az introitusokban; távollétében Balogh Piusz OPræm olvasta fel), *Ecsedi Zsuzsa* (Liturgikus év és kórusrepertoár), *Békési Sándor* református teológiai dékán (A prédikáció helye és hangvétele az egyházi év és a liturgia rezonanciasorában) és *Déri Balázs* (Rendellenességek a liturgikus év gyakorlatában) voltak.

A polgári év szerinti Munka ünnepének, de a katolikus naptár szerint Munkás Szent József ünnepnapjának délutánján sem pihent a konferencia előző évekhez képest talán kevésbé nagy létszámú, részben kicserélődött, de reményt keltően megfiatalodott közönsége.

Enyedi Pál és *Végh Antal* orgonaeépítő felelős komolysággal mutatta be a hazai orgonaeépítés jelenjét; a felhők eléggé komor jövőt sejtetnek. A délután második szakaszában (Egyházzene-oktatás a mai Magyarországon) részben helyettesítők által felolvasott előadások hangzottak el egyházzene-tanároktól. *Dobszay László* bevezetője után (Az iskola és a templom: történelmi modellek) egyházzene-tanárok sorra vették az oktatás különböző szintjeit, intézményeit: *Kinczler*